Predgovor i priznanja

Europa je dominirala naslovnim stranicama u posljednje vrijeme, ali rijetko zbog veselih razloga. Godine 2009. počela je suverena dužnička kriza u Grčkoj, a ubrzo su problemi jedne male europske države dobili veću važnost: porastao je strah od zaraze, vođe eurozone bili su podijeljeni glede rješenja problema, pokrenuo se razgovor o napuštanju eura, doveden je u pitanje sam opstanak jedinstvene valute te su nastale sumnje u vezi sa samom budućnošću Europske unije. Bilo je teško naći ikoga spremnog da podupre integraciju te su čak i dugogodišnji zagovornici Europske unije teško zadržavali optimizam.

Kako se kriza eurozone produbila pri kraju 2011. godine, zamolili su me da napišem poglavlje s argumentima za Europsku uniju u sveučilišnom udžbeniku.[1] Tijekom te vježbe shvatio sam da sam tijekom više od 20 godina studiranja i pisanja o Europskoj uniji ostao potpuno uvjeren glede njezinih prednosti i koristi, ali nikada ih nisam zapisao na razumljiv način, a niti je itko drugi. U međuvremenu, mnogo toga u kvaliteti debate o Europi je zabrinjavalo: ne toliko činjenica da se Europska unija tako otvoreno napada na mnogim poljima, već činjenica da je toliki dio kritike pun krivih i netočnih informacija. Euroskepticizam je bio u porastu ranih 90-ih, ali kako je kriza eurozone uzimala zamah, tako se su se širile i netočne informacije o snazi i dosezima Europske unije. Bilo je jasno da netko treba istupiti prije nego vjerodostojnost bude potpuno žrtvovana na oltaru mita. Otuda ova knjiga.

Prije nego nastavimo, iznijet ću nekoliko riječi objašnjenja. Budući da je Europska unija ta koja je meta brojnih recentnih analiza i špekulacija, možda bi naslov knjige trebao biti *Zašto je Europska unija važna.* Međutim, integracija je uvijek bila mnogo više nego sam rad EU-a ili njegova prethodnika Europske ekonomske zajednice. Ne smijemo zaboraviti rad Vijeća Europe, Europskog suda za ljudska prava, Europskog udruženja za slobodnu trgovinu te velike i raznovrsne zajednice specijaliziranih profesionalnih tijela,

interesnih skupina i *think-tankova* koji se bave europskim pitanjima. Ne smijemo zaboraviti ni trud pojedinaca i grupa koji rade izvan službenih institucija, ni rezultate širih političkih, društvenih i socijalnih pritisaka, poput hladnog rata, internacionalizacije i globalizacije. Također, iako je Europska unija pomogla napraviti put k razvoju europske svijesti, mnogo toga što je postignuto više je rezultat slučajnosti nego njezina namjernog rada.

S vremenom, nastala su dva definirajuća trenda: Europa i Europska unija počele su se poistovjećivati, a europska integracija dosegnula je stupanj na kojem se razvila izvan granica Europske unije i njezinih država članica. U jedno možemo biti sigurni: Europa je više od skupa propisa i mreže institucija te u dokazivanju njezine važnosti uključujem ideje i stavove koji zajedno čine moderno europsko iskustvo. Kako bih izbjegao semantičke nejasnoće, koristit ću izraz *Europa* u značenju kako regije, tako i širokog procesa europske integracije i suradnje; povremeno ću koristiti termin *europski projekt* kako bih opisao zakone, politike, institucije te narode uključene u taj proces. Termin Europska unija koristit ću kada se budem konkretno osvrtao na njezin rad.

Što se tiče moje podloge, sveučilišni sam profesor političkih znanosti te sam studirao temu Europske unije od ranih 90-ih i pisao uglavnom za studente i druge znanstvenike. Rođen sam u Velikoj Britaniji, ali većinu svoga života proveo sam u inozemstvu (Kenija, Južna Afrika, Zimbabve, a sada dugoročno prebivalište imam u Sjedinjenim Američkim Državama). Danas živim prekoatlantski život; nosim britansku i američku putovnicu dok putujem amo-tamo preko Atlantika, ali ni na jednoj strani nisam potpuno udomaćen niti sam potpuni stranac. Zbog toga ne gledam Europsku uniju i SAD ni kao *insider* ni kao *outsider*: pod dojmom sam promjena koje gledam u Europi, dok su moji stavovi o politici uglavnom pod utjecajem mojega svakodnevnog iskustva s američkim modelom.

Posebno sam pogođen čestoćom kojom se problemi Europske unije suprotstavljaju navodnim uspjesima Sjedinjenih Država. A ipak sve nas koji živimo zapadno od Atlantika na dnevnoj bazi analitičari, komentatori, mediji, političari i drugi znanstvenici podsjećaju na brojne izazove s kojima se suočavaju Sjedinjene Države. Ti izazovi variraju od nefunkcionalnog političkog sustava do trajnog siromaštva, propasti

infrastrukture, nezadovoljavajućeg obrazovnog sustava, neciviliziranog javnog diskursa, institucionaliziranog rasizma, zabrinjavajućih socijalnih podjela, rasta raskoraka između bogatih i siromašnih, neodržive razine potrošnje, golemog trgovinskog deficita, ovisnosti o fosilnim gorivima, permisivne kulture oružja, bizantinskog poreznog sustava, prijetnje socijalnoj sigurnosti i vrtoglavog nacionalnog duga.

Ako je itko spremniji od Europljana kritizirati ono što vidi oko sebe, to su Amerikanci. Pa ipak, za razliku od mnogih euroskeptika, za koje se čini da su već odustali, malo tko u Sjedinjenim Državama predložio bi odustajanje ili ozbiljno usporavanje američkog eksperimenta te ne postoji nešto takvo poput pojma *ameroskepticizma*. Budimo pošteni, Sjedinjene Države složena su država, dok Europska unija to nije, a kritika EU-a prvenstveno se temelji na argumentima za povrat državne suverenosti. Ipak, kritičari Sjedinjenih Država predani su naglašavanju onoga što nije u redu s njihovom državom, ali i istovremenom isticanju što jest u redu te kako bi se problemi mogli riješiti. Euroskeptici bi mogli učiti iz ovoga.

Kao znanstvenika, u međuvremenu, zaprepastila me činjenica da je rad mojih kolega toliko nezapažen u javnoj debati o Europi. Znanstvenici mnogo rade i objavljuju; velik dio njihova rada fascinantan je, inspirativan i revolucionaran. Znanstveni rad o Europi često je tajanstven i teorijske prirode, rijetko se čita izvan znanstvene sfere i samo rijetko ulazi u središte političke i javne debate. Ovaj problem ne nalazimo samo u području europskih studija i nije jedini razlog zašto se EU krivo shvaća, pa ipak je porazna činjenica da samo mali dio potencijalno važnog istraživanja dolazi u javnu sferu.

Tijekom posjeta Bruxellesu 2012. godine u sklopu terenskog istraživanja za ovu knjigu, iznova sam bio iznenađen kontrastom između akademskog svijeta, njegova vlastitog žargona i dinamike kojoj nedostaje samo tajno rukovanje, te mojih razgovora sa službenicima u europskim institucijama, *think-tankovima* i interesnim skupinama koji se bave praktičnim i stvarnim, za razliku od apstraktnog i teorijskog. Kako mi je voditeljica jednog *think-tanka* objasnila, znanstvenici su uglavnom usredotočeni na uske aspekte politika, koji često nemaju veze s kratkoročnom politikom EU-a. Međutim, primijetila je, problemi su djelomično uzrokovani samom znanstvenom zajednicom, jer znanstvenici rijetko

unose nova istraživanja u aktualne debate pa im se stoga teže istaknuti.

Moj vlastiti rad usmjerio se na pomoć sveučilišnim studentima pri učenju o Europskoj uniji. Više puta došlo je do optužbi da stvara previše pozitivnu sliku o predmetu, što se rijetko događa ikome tko piše o nacionalnim politikama, primjerice, Velike Britanije, Njemačke ili Sjedinjenih Država. Čak i kada znanstvenik u području EU-a pokuša biti neutralan, čini se kako zaobilaženje jasne i opsežne kritike automatski povlači zaključak da je on usmjeren previše proeuropski. U tom smislu, kao i u mnogim drugima, Europska unija je jedinstvena; od znanstvenika koji je izučavaju i pišu o njoj ne očekuje se samo zadovoljavanje minimalnih zahtjeva strogog znanstvenog rada već su i pod konstantnim povećalom da bi se vidjelo ne pokazuju li možda znakove pretjeranog entuzijazma za predmet svog rada. Jednom prilikom jedan me britanski euroskeptik nazvao izdajnikom Britanije, nakon čega sam shvatio koliko su besmisleni postali neki ishodi debate o Europi.

Napisao sam ovu knjigu, dakle, jer vjerujem da je Europa važna, jer se prevelik dio debate o Europi temelji na lošim i netočnim informacijama i jer smatram da hitno trebamo početi bolje shvaćati dugoročne važnosti europskog eksperimenta. Knjiga nije znanstveni rad, već je napisana za bilo koga tko želi bolje shvatiti postignuća Europe (posebice Europske unije), ili treba nove argumente za svoje proeuropske instinkte, ili za sve one koji još nisu zauzeli konačan stav. Poneki euroskeptik mogao bi se osjetiti potaknutim mojim argumentima te promotriti Europu iz nove perspektive.

Iznimno sam zahvalan velikom broju ljudi koji su mi pomogli kako u razvoju ove knjige, tako i u kreiranju ideja na kojima se ona temelji. Prvenstveno, htio bih zahvaliti Hubertu Zimmermannu i Andreasu Düru na pozivu da napišem kratko poglavlje, koje se s vremenom razvilo u ovu knjigu te Stevenu Kennedyju, svom izdavaču, za njegov uobičajeno vrhunski posao; davao mi je izvrsne savjete i poticaj gotovo sve vrijeme mog izučavanja Europske unije te mi je dao brojne prijedloge koji su pomogli u oblikovanju konačne verzije. Svoju zahvalnost upućujem također i Stephenu Wenhamu za njegove komentare, Helen Caunce za nadgledanje produkcije, Caroline Richards za njezino uređivanje te zaposlenima u kući Palgrave Macmillan za njihov izvrstan rad.

Najbolje ideje obično dolaze iz neformalnih razgovora te, iako većina u to vrijeme toga nije bila svjesna, kolege s programa MA Erasmus Mundus Euroculture, u kojem sam sudjelovao od 2007. godine, dali su mi mnoge ideje i odgovore još prije nekoliko godina. To su Alexandre Kostka i Terence Boyle sa Sveučilišta u Strasbourgu u Francuskoj; Antonín Kalous sa Sveučilišta Palacký u Češkoj; Martin Tamcke, Lars Klein i Marc Arwed Rutke sa Sveučilišta Georg-August u Göttingenu u Njemačkoj; Janny de Jong, Herman Voogsgeerd, Margriet van der Waal i Robert Wagenaar sa Sveučilišta u Groningenu u Nizozemskoj; Claudio Cressati sa Sveučilišta u Udinama u Italiji i Asier Altun sa Sveučilišta Deusto u Španjolskoj. Velika zahvalnost pripada i Jorgu Monaru i Michele Chang s College of Europe u Bruggesu, gdje sam boravio dok je knjiga bila u produkciji.

Htio bih zahvaliti i Mai'ai Davis Cross za njezine komentare uvoda i poglavlja o Europi kao globalnom igraču, ali i na raspoloživosti za razgovor sa mnom o trenutnom stanju Europske unije. Zahvaljujem i Marcu Jorni iz Opće uprave za komunikacije u Europskoj komisiji, Martiju Grauu i njegovim kolegama iz Kuće europske povijesti, Gilesu Merrittu iz organizacije Prijatelji Europe, Hansu Maartensu iz Europskog centra za politike, Adrianu van den Hovenu iz organizacije BusinessEurope, Johannesu Keisu iz BEUC-a (Europska organizacija potrošača) i Garethu Hardingu. Diogo Pinto iz organizacije European Movement International bio je osobito velikodušan u svojim spoznajama i potpori za ovu knjigu. Imao sam sreću biti domaćinom petero gostujućih europskih studenata diplomskog studija na mom sveučilištu tijekom zimskog semestra 2012. godine te ih iskoristiti kao izvor pomoći. Zahvaljujem Albertu Castellanosu (Španjolska), Katerini Netopilovoj i Ludmili Vavrovoj (Češka), Heather Southwood (Ujedinjeno Kraljevstvo) te Georgiosu Tsarsitalidisu (Grčka/Švedska) za njihovu pomoć u traženju izvora i davanju odgovora na neke od mojih ideja. Tri anonimna recenzenta komentirala su moj originalni prijedlog knjige, a njih još dvoje komentiralo je napredni nacrt, zajedno s Johnom Palmerom, te su mi svi oni dali vrijedne odgovore, koji su mi pomogli učvrstiti i ojačati svoje argumente.

I na kraju, kao i uvijek, moje zahvale i ljubav Leanni, Ianu i Stuartu za sve stvari koje su u životu zaista bitne.